

08
Estiu 2014

EL BUTLLETÍ

del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles

CARTA DEL PRESIDENT

Com és llei de vida, unes coses acaben i altres comencen. I a nosaltres ens passa el mateix. Hi ha projectes que neixen sense continuïtat i d'altres que els passa tot el contrari. Per sort, hem de dir que la majoria dels projectes que hem endegat ens els darrers anys, en la seva gran majoria han tingut o tenen continuïtat. I amb això vull dir que tot i que amb el cicle Conèixer el Pla de l'Estany, que tanta acceptació ha tingut, ens hem pres un descans, no per això haurà de desaparèixer, però el que sí que és cert és que hem de fer un nou plantejament, perquè la veritat és que "moure" un centenar llarg de persones en depèn de quines sortides és un vertader esforç logístic, ja que no tots els llocs previstos estan preparats per acollir tanta gent.

Un altre projecte, que és un fet, és el Curs d'història de Catalunya, que gaudeix de tan bona salut, que l'any passat malauradament vàrem haver de tancar les inscripcions en arribar al centenar d'inscrits, ja que és el màxim aforament de la Sala Corominas, i del qual el proper mes d'octubre començarem el tercer nivell.

I per al proper mes d'octubre tenim una nova proposta. Deixem les «lletres» de banda i anem cap a les «ciències», ja que recordem que som un centre d'estudis. I per això us proposem un curs sobre el Patrimoni Geològic, amb el format de xerrada i sortida, i amb el qual pretenem apropar-nos a aquesta desconeguda branca del nostre patrimoni.

Sobre el concurs de fotografia, direm el mateix. Ara fa dos anys vàrem agafar-nos un descans per tal de replantejar-nos què fer. I si bé l'any passat, amb el nou format va haver-hi 61 concursants, enguany el

número d'inscrits ha estat de 109, amb el significatiu augment de fotografies que això suposa.

Hem posat en marxa, a les acaballes del curs, un projecte de recuperació del patrimoni, juntament amb el Centre Excursionista de Banyoles i amb la col·laboració del Consell Comarcal del Pla de l'Estany i dels onze ajuntaments de la comarca.

Estem treballant en el col·loqui del 2014, que ja tenim pràcticament enllestit, però també en el del 2015, que com a primícia us diré que estarà dedicat a la figura del banyolí Pere Alsius, de qui precisament l'any vinent es compleix el centenari de la seva mort.

També ens hem posat al dia en el tema de publicacions i les ponències del col·loqui veuen la llum en format llibre tot just un any després d'haver-se celebrat. I estem treballant en una nova publicació que reculli alguns dels itineraris que s'han fet dins del cicle Conèixer el Pla de l'Estany.

En fi, com podreu veure al llarg d'aquest butlletí, de projectes no ens en falten. Però evidentment, perquè segueixin endavant és imprescindible la vostra col·laboració, que, tot sigui dit, s'ha de reconèixer que és molt i molt positiva, ja que dóna gust veure que totes les activitats que organitzem compten amb una presència força massiva de socis, cosa que evidentment ens encoratja a seguir organitzant activitats.

O sigui que a tots vosaltres, socis i sòcies, gràcies per compartir el vostre temps de lleure amb nosaltres.

Joan Anton Abellan, president CECB

Núm. 8 Estiu 2014

Carta del president	2
Què fem	3
La nostra història	6
Resum del curs 2012-2013	8
Properes activitats curs 2013-2014	13
Per què fer-se soci del CECB	16

Foto portada
Detall de l'orgue del Monestir de Sant Esteve de Banyoles (Joan Anton Abellan)

Edita
Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles

Redacció
Joan Anton Abellan

Correcció lingüística
Esteve Serra

Disseny
Estudi Oliver Gràfic

Impressió
Impremta Palmada

Tiratge
150 exemplars

Dipòsit Legal
GI.967-2010

QUÈ FEM

INFORME DE SECRETARIA

Nou horari. Des del passat mes de febrer i per tal de donar un millor servei al soci, la secretaria de l'entitat roman oberta dos dies a la setmana: dimecres i divendres de sis a vuit del vespre.

Vacances. Us informem que durant el mes d'agost la secretaria del Centre romandrà tancada per vacances.

Altes i baixes de socis. Des del passat 31 de desembre de 2013, el moviment de socis ha estat el següent: baixes, cap; altes, 5. De manera que actualment som 305 socis.

Nova secretària. Informem que el passat mes de febrer la secretaria tècnica ha passat a mans de la Carlota Lozano, que ha substituït la M. Dolors Bosque, a qui agraïm des d'aquest butlletí el temps dedicat a la nostra entitat.

Canvis a la Junta. Informem que, per no poder-hi dedicar tot el temps que li agradaria, ha causat baixa de la Junta en Miquel Cuena, tot i que seguirà amb les tasques de coordinació del proper Col·loqui de Tardor, que com informem més endavant està dedicat al tema musical, un món que en Miquel coneix perfectament bé. També hem de comentar que l'Elisabet Saus ha substituït la Mariona Juncà, com a secretària de la Junta, tot i que en aquest cas ha quedat com a vocal d'aquesta. En ambdós casos els donem les gràcies per la tasca que han dut a terme.

CONVENI AMB LA BIBLIOTECA DE LA UDG

El Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles i la Biblioteca de la Universitat de Girona han signat un conveni de col·laboració. Per aquest conveni, i prèvia identificació com a membres del Centre d'Estudis, tots els socis podran gaudir dels serveis que ofereix aquesta biblioteca en les seves tres seus: Barri Vell, Montilivi i Emili Grahit. Per tal d'identificar-se hi ha dues alternatives: els que tinguin el carnet RecerCat el podran fer servir com a document acreditatiu, i als que no tinguin aquest carnet se'ls lliurarà un certificat acreditatiu, prèvia sol·licitud a la secretaria del Centre.

INFORME DE LA BIBLIOTECA

Continuen avançant les tasques de catalogació de la biblioteca. Actualment ja hi ha catalogats més de 3.300 llibres, fulletons i elements bibliogràfics diversos. També es troba molt avançada la preparació de l'aplicació informàtica que permetrà la consulta del catàleg a través del nostre web. En els primers cinc mesos de l'any han ingressat a la biblioteca una cinquantena de llibres, amb aportacions d'obres pròpies per part de Josep Anton Abellan, Rosa Gratacós, Roser Juanola, Rafel Ponsatí, Joaquim Tremoleda i Joan Vergés i aportacions d'altres obres per part dels socis Carles Puncernau, Jordi Galofré i Anton M. Rigau. Hem rebut també llibres donats per editorials (Llibres del Segle, Editorial Mediterrània, Editorial Comanegra, Cossetània Edicions i Edicions Sidillà) i per institucions (la Biblioteca de Catalunya, la Diputació de Girona, l'Institut Ramon Muntaner, el MNAC i l'Ajuntament de Mataró). Tal com vam fer l'any passat, a finals de 2014 enviarem als socis una llista amb tots els llibres rebuts al llarg de l'any.

ASSEMBLEA ANUAL DE SOCIS

Com ja va sent habitual, el darrer diumenge del mes de gener es va dur a terme l'Assemblea anual de socis de la nostra entitat. Un cop

aprovats l'acta de l'assemblea anterior i l'estat de comptes de l'any 2012, es va explicar el pressupost per a l'any 2013, que també es va aprovar per unanimitat, així com també les activitats previstes per a aquest any que tot just acaba de començar. A continuació, es va comentar la baixa voluntària, com a membre de Junta, del Sr. Jordi Colomer, però que tot i això hi seguirà vinculat pel tema del concurs de fotografia. I ja per acabar, i com és preceptiu, es va obrir un torn de paraules, del qual varen fer ús els Srs. Josep Callís, Mateu Butinyà i Jeroni Moner.

REUNIÓ DE LA JUNTA DE GOVERN DE LA COORDINADORA DE CENTRES D'ESTUDIS DE PARLA CATALANA

El dissabte 26 d'abril el nostre centre va acollir la reunió que aquesta coordinadora duu a terme mensualment i en la qual, entre els diversos projectes tractats, es va proposar fer unes fitxes sobre un inventari de científics catalans nascuts abans del 1914. Un altre projecte proposat és el que, sota el nom de "Patrimoni oblidat, memòria literària", aplegarà narracions sobre diferents edificis arquitectònics, avui en dia gairebé desconeguts, i que a hores d'ara ja és una realitat, per tal com en la Trobada de Centres d'Estudis ja es va fer públic.

XIX TROBADA DE CENTRES D'ESTUDIS

Organitzada pel Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca, el dissabte 7 de juny es va dur a terme a Sant Joan Les Fonts la trobada anual de Centres d'Estudis Locals i Comarcals de les Terres de

Girona. Enguany, després de les habituals paraules de benvinguda, varem poder assistir a dues conferències, la primera sobre Josep Berga i Boix i l'escola d'Olot, i la segona sobre la Guerra de Successió a les comarques gironines. En acabat, després d'una visita al monestir de Sant Joan i d'un dinar de germanor, es va cloure la jornada amb una visita al Boscarró. Per part del centre hi varen assistir, a banda del president, Joan Anton Abellan, els socis Josep Maria Massip i Miquel Rustullet.

Assistents a la trobada de Centres d'Estudis (Miquel Millan)

RECONeixEMENT ALS COORDINADORS DE CONÈIXER EL PLA DE L'ESTANY

El diumenge dia 6 d'abril, un cop acabada la darrera sortida del cicle de Conèixer el Pla de l'Estany, el Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles i el Centre Excursionista de Banyoles, entitats organitzadores d'aquests itineraris, varen voler fer un reconeixement als que han estat l'ànima d'aquestes sortides en els darrers anys, Jordi Galofré, Josep Maria Massip i Miquel Rustullet, fent-los lliurament d'uns dibuixos, obra del pintor Rafael Dehesa, en què es veuen representats diferents elements arquitectònics visitats durant aquest cicle.

Josep M. Massip, Miquel Rustullet i Jordi Galofré (Elisenda Galceran)

RECUPERACIÓ I PRESERVACIÓ DEL PATRIMONI

Rentador de Corts (Carles Puncernau)

Neteja: Des del passat mes de novembre, des de la Junta del CECB, es tenia la idea de crear un grup per fer el manteniment dels elements de patrimoni amagats o descuidats i difícilment visitables per la gent de la comarca pel fet d'estar, com hem dit, amagats o bé per falta de senyalització, cosa que fa que no se sàpiga on es troben. Així doncs, amb aquesta idea vàrem parlar amb en Salvador Coll, president del Centre Excursionista de Banyoles, que va estar d'acord amb la proposta, i es va engegar tot plegat. Els primers treballs els van realitzar entre en Joan Pontacq, en Carles Puncernau i en Miquel Rustullet, en especial el primer, que van elaborar un inventari exhaustiu de tot el que es podia millorar, pel que fa a la neteja o a la senyalització. El següent pas va ser establir contacte amb el Consell Comarcal del Pla de l'Estany per tal d'ajuntar opinions i fer-les arribar a tots els municipis de la comarca, punt en què encara ens trobem, intentant arribar a un consens entre tots. Per ara, ja hem fet el primer pas, començar les neteges, i ja en portem tres de fetes. La primera va ser la font de Brenys, al municipi de Por-

queres; la segona, els voltants del pou de glaç de Serinyà i la zona de les antigues basses, i la tercera el rentador de Corts, que pertany al municipi de Cornellà. Ara deixarem passar l'estiu i a la tardor hi tornarem amb la idea de començar a fer els plafons explicatius dels indrets, com també la senyalització que es consideri necessària per arribar-hi. Si algú està interessat a formar part d'aquest grup, només cal que es dirigeixi a la Secretaria del Centre. I, ah!, ho fem entre setmana, com a bons jubilats.

Decimars: Al municipi de Vilademuls s'han localitzat dos nous decimars, aquests elements patrimonials que servien per delimitar les parròquies del terme, i que es vénen a afegir als tres que ja es coneixien. Actualment s'està treballant amb l'Ajuntament d'aquest municipi en un intent de preservar-los.

PÀGINA WEB I FACEBOOK

Més que informar, volem recordar que a la pàgina web del Centre podeu anar veient les notícies i les activitats que es van fent, i també hi podreu consultar el calendari d'activitats i les diferents informacions relacionades amb aquestes: bases del XIV Concurs de Fotografia, programa del Col·loqui de Tardor, Curs d'història de Catalunya, etc. Així mateix, també volem comentar que des del passat mes de febrer s'ha donat una "empenta" a una altra eina de comunicació, com és el facebook, on anem penjant, entre altres notícies, les fotografies de les diferents sortides i activitats que anem fent.

LLIBRES PUBLICATS PELS SOCIS

Libres publicats pels socis. Des de la publicació del darrer butlletí, l'hivern de 2013, hem tingut notícia de set publicacions dels nostres socis:

La acción didáctica conjunta. Diálogos sobre docencia e investigación

Autor: Roser Juanola i René Rickenmann (ed.)
Edita: Publicacions de la Universitat de Girona
Pàgines: 246
Data d'aparició: 2013

Recull d'articles

Tres volums: I, 1998-2008; II, 2009-2010; III, 2011-2012
Autor: Joan Anton Abellan
Edita: Autoedició
Pàgines: 1112
Data d'aparició: gener-març 2014

Pedro Nolasco Abreu. Una vida apasionante

Autor: Joan Anton Abellan
Edita: Editec
Pàgines: 240 + làmines
Data d'aparició: abril 2014

El Terme de Banyoles

Autor: Josep Grabuleda, Guerau Palmada
Edita: Ajuntament de Banyoles
Pàgines: 180
Data d'aparició: juny 2014

Les Garrotxes, núm. 13 (primavera-estiu 2014)

La revista *Les Garrotxes*, que apareix dos cops l'any, sol comptar amb col·laboracions de socis del Centre. En concret, en aquest número hi trobem textos dels socis Miquel Rustuïllet, Àngel Vergés, Guerau Palmada, Josep Grabuleda i Joan Pontacq, i també fotografies d'Esteve Palmada i de l'Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany.

Per mantenir al dia aquesta secció, preguem a tots els socis que ens facin arribar un exemplar dels llibres que publiquin o, si més no, que ens en facilitin informació a través del correu electrònic del Centre:
cecbanyoles@cecbanyoles.cat

LA NOSTRA HISTÒRIA

NOTES PER A LA HISTÒRIA DEL CECB

Per Jeroni Moner

CAPÍTOL III

PRIMERA SALA DEL MUSEU I CONSTITUCIÓ DEL CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS (1936-1943).

Al llindar de la porta es pot veure la paraula Museu (ACPE. Manel Pigem)

El cop d'estat del general Franco i les tràgiques conseqüències que va generar, van aturar, forçosament, totes les iniciatives i expectatives explicades en el capítol anterior. Així que tant pel que fa al desig d'iniciar un museu –que encara no sabien si havia de ser

d'Art, d'Antiguitats Comarcals o Arqueològic, segons les versions dels diferents protagonistes– com al d'agrupar-se en un entitat que en tingués cura, van quedar en via morta i només es mantenia la vitrina amb materials restaurats de Vilauba en aquella sala annexa a l'Escola d'Arts i Oficis de l'antiga Casa de la Vila.

D'aquell any 1936, de tan mal record, però, s'ha de fer esment –encara que sigui com a anècdota– de l'intent d'ajuntar la col·lecció Darder amb les troballes de Vilauba i Serinyà en un únic museu i en un nou emplaçament, proposta llençada des de la premsa local uns anys abans juntament amb les crítiques de l'estat de provisionalitat en què es trobava el Museu Darder. D'aquest fet, però, només en resta la fotografia de la portada de Sta. Maria del Turers –on s'hi proposava el nou museu– amb un pompós rètol, col·locat poc després de la revolta militar, però no hi ha cap documentació que n'expliqui els detalls. La cosa va durar poc, ja que, aquell mateix desembre, en aquell espai ja s'hi havia instal·lat el sindicat dels fusters.

Acabada la guerra i una vegada recuperada una relativa normalitat de l'activitat ciutadana amb el nou règim, els principals actors que entre els anys 1926 i 1934 havien iniciat treballs de salvament del patrimoni de la comarca, van seguir perseverant en la mateixa idea: agrupar-se i crear un nou museu. Un museu diferenciat del Municipal Darder d'Història Natural en el sentit que aquest, llavors només tenia l'objectiu únic de conservar, i en tot cas ampliar, la col·lecció cedida pel famós veterinari. El que perseguien el grup dels Butinyà, Figueras, Corominas i altres, en canvi, no només era la preservació

dels objectes arqueològics procedents de les excavacions i de donatius, sinó també promoure'n l'estudi i la difusió.

Mentre es gestava aquell somni, durant els primers anys de la postguerra l'activitat del grup es va limitar als treballs d'excavació i de prospecció del Dr. Corominas a les coves de Serinyà i a alguna exploració en la descoberta del jaciment ibèric, romà i visigot de Porqueres, conegut, però obert gràcies a la construcció de la carretera de circumval·lació a l'estany, l'any 1941. Però, pel que fa al museu o a l'entitat que l'havia de gestionar, no es va moure res fins que l'estiu de l'any 1943 els nostres protagonistes es van assabentar que el Dr. Pericot, que excavava a Serinyà gràcies a la bona voluntat del Dr. Josep Mª Corominas, s'emportava el material al Museu Arqueològic de Barcelona.

El Dr. Pericot era arqueòleg i prehistoriador, deixeble de Bosch i Gimpera –l'exili del qual el va convertir en cap d'arqueologia de Catalunya– i aquest fet d'endur-se els objectes de l'excavació va caure molt malament a Banyoles. Llavors es va entendre la necessitat urgent de crear formalment un museu –l'Arqueològic Comarcal– que pogués acollir oficialment el material procedent de les excavacions i altres donacions, i també una entitat que se'n fes càrrec. De manera que un grup de banyolins –els noms dels quals han quedat per a la història com a fundadors del Centre d'Estudis Comarcals– es va dirigir per escrit a l'Ajuntament reclamant la cessió d'un local al mateix edifici de l'antiga Casa de la Vila per tal d'instal·lar-hi formalment el Museu Arqueològic Comarcal.

Amb aquesta pressió i una celeritat inusitada es va habilitar una sala de la banda de migdia de la planta del pis del vell edifici –la que havia estat ocupada pel parvulari abans de la guerra, que després va acollir l'Arxiu Històric i avui és una sala de reunions– i el 24 d'octubre d'aquell mateix any de 1943 va ser inaugurat oficialment el Museu Arqueològic Comarcal amb assistència

d'autoritats, de la Junta dels Museus i fins i tot del mateix Dr. Pericot. De fet, a la sala, i a part de la vella vitrina amb peces restaurades procedents de Vilauba i alguns capitells, només s'hi havien afegit dues vitrines noves amb materials de les coves de Serinyà i els procedents de les recents troballes de Porqueres.

Pocs dies després, el 25 de novembre, el Ple de l'Ajuntament formalitzava l'existència del Centre d'Estudis Comarcals com a entitat independent i li cedia el local de l'antiga Casa de la Vila perquè hi gestionés el museu de nova constitució. I perquè es recordi per a la memòria dels que vindran, deixem aquí constància dels signants d'aquella petició a l'Ajuntament, del resultat de la qual avui podem gaudir amb un museu de reconegut prestigi i amb una entitat que segueix treballant per a la conservació i difusió del patrimoni històric i arqueològic de la comarca: R. Alsius, M. Vilanova, F. Figueras, J. M. Corominas, J. M. Pau, Mn. L. Constans, J. Butinyà, S. Franch i L. Masgrau.

Primera sala del Museu Arqueològic (ACPE. CECB)

RESUM DEL CURS

2013-2014

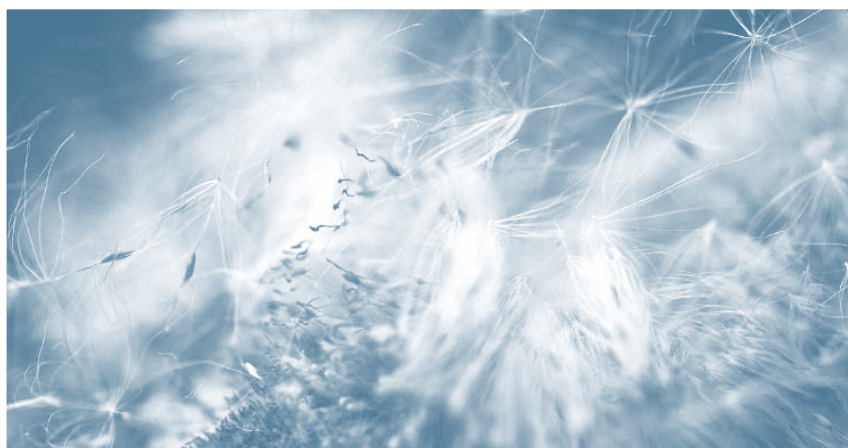
XIII CONCURS DE FOTOGRAFIA: «FLORS I FRUITS SILVESTRES»

Enguany el XIII Concurs de Fotografia de la Natura –organitzat pel Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (CECB), la Facultat de Ciències de la Universitat de Girona (FC-UdG), Limnos (Associació de Defensa del Patrimoni Natural del Pla de l'Estanty) i el Museu Darder, Espai d'Interpretació de l'Estanty (MDEIE)– ha comptat amb una participació de 316 fotografies corresponents a un total de 109 fotògrafs.

La fotografia guanyadora del concurs, dotada amb 400€, ha estat la titulada *Balca* de Jaume Llorens Bach. El Premi Especial a la millor fotografia realitzada al Pla de l'Estanty, dotat amb 250€, ha estat la fotografia *Borratja* de Jordi Moncanut Vila. El Premi Especial a la millor fotografia realitzada per un membre d'alguna de les entitats organitzadores, dotat amb 250€, ha estat per a la fotografia *Copa de gel* de Marc Fusellas Fullà.

El jurat –format per Jordi Colomer, en representació del CECB; Xavi Vila, per la UdG; Juanjo Butrón, per Limnos; Lluís Figueras, pel MDEIE; Harold Abellan, fotògraf professional, i Ernest Costa, fotògraf professional– va considerar, atesa la qualitat i la igualtat entre algunes de les fotografies finalistes, atorgar dues mencions especials (sense dotació econòmica) a les fotografies *Entre cotons* de Ferran Arumí, i *Catalaunica* de Francesc Balaguer.

L'exposició de les fotografies finalistes i premiades es podrà visitar del 4 de juliol al 14 de setembre de 2014 al Museu Darder de Banyoles, en horaris d'obertura al públic.

Balca (Jaume Llorens)

11 CICLE DE SORTIDES CONÈIXER EL PLA DE L'ESTANY

Al llarg dels mesos de gener a abril d'enguany han tingut lloc quatre noves sortides del cicle Conèixer el Pla de l'Estany, que organitzen el Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles i el Centre Excursionista de Banyoles, amb la col·laboració de l'Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany.

• **Espasens.** L'itinerari de la primera sortida, el diumenge 12 de gener de 2014, va començar a Vilavenut, des d'on es va anar fins a Espasens seguint la serra Pelada. Es va poder contemplar el pi d'en Donai, un arbre monumental que fa 23 m d'alçada i 3,24 m de circumferència, amb un brancom de 19 m. Arribats a Espasens, es va visitar can Ginebreda, una masia dels segles XVII-XVIII, l'ermita de Santa Caterina, d'origen romànic, i les restes del castell d'Espasens, una casa forta dels segles XIV-XV. De tornada, es va fer un petit recorregut per la Riera, fins a la bauma de la Santa Espina, un paratge obac i humit, amb una vegetació de diversitat notable. La sortida va ser guiada per Jaume Colomer, uns dels autors de la monografia Fontcoberta (2008). Vam comptar amb la participació d'Ernest Costa, bon coneixedor

del medi natural de la comarca. Hi van participar 134 persones.

• **Sant Miquel Sesvinyes.** La segona sortida va tenir lloc el diumenge 9 de febrer de 2014. Sortint de Serinyà, es va anar fins a Sant Miquel Sesvinyes, una ermita d'origen romànic dels segles X-XI. Per iniciativa de Rosa Cortada, mestra de Serinyà, que és qui va fer les explicacions històriques sobre l'ermita, el Centre d'Estudis va col·locar a l'interior una fotografia de la talla romànica de fusta de la Mare de Déu amb l'infant que es venerava a l'ermita i que havia desaparegut. A tocar de l'ermita es van poder observar una parella de mastins espanyols, uns gossos molt corpulents que es fan servir per protegir el bestiar, seguint les explicacions del criador, Mariano Santos, i del naturalista Josep M.

Massip. Finalment, es va anar fins a la Bora Gran d'en Carreras, on l'arqueòleg Joaquim Soler va explicar la importància d'aquest jaciment paleolític, el primer conegut a la comarca. L'assistència va ser de 129 persones.

• **Banyoles.** L'itinerari de la tercera sortida, el diumenge 9 de març de 2014, va transcórrer per la ciutat de Banyoles. Es va visitar en primer lloc la col·lecció de miniatures de carros del carreter Josep Congost, amb unes maquetes fetes a escala i amb una gran precisió. En segon lloc es va visitar l'Arxiu Comarcal del Pla de l'Estany, on la directora, Núria Batlle, va explicar la funció de l'arxiu i el procés que segueixen per tractar i conservar els documents. Després de veure la biblioteca de la Casa Missió, que conserva els llibres de consulta dels missioners, es

Castell d'Espasens (Mateu Butinyà)

Bora Gran (Elisabet Saus)

Visita de les miniatures de carros d'en Josep Congost (Joan Anton Abellan)

RESUM DEL CURS

va visitar l'església i el claustre del monestir de Sant Esteve, seguint les explicacions de l'arquitecte Jeroni Moner. Finalment es va poder contemplar l'arqueta de Sant Martíà, obra mestra de l'orfebreria gòtica catalana, seguint les explicacions de Jordi Galofré. L'assistència va ser d'unes 90 persones.

• **Camós i Pujarnol.** La quarta visita, el diumenge 6 d'abril de 2014, va consistir en un itinerari per terres de Camós i Pujarnol. En primer lloc es va anar al dolmen de les Closes, on Jordi Galofré va explicar les característiques i funcions d'aquest monument megalític. En segon lloc es va visitar can Congost, una masia que al llarg dels segles ha sofert nombroses modificacions i reformes; l'arquitecte Oriol Roselló i el propietari, Ramon Corominas, van explicar

El Puig (Enric Estraguès)

el projecte de restauració, que vol mantenir la tipologia de la masia, potenciant les tècniques constructives tradicionals. Finalment, es va anar al Puig, antiga masoveria de can Vila, que actualment està en procés de restauració; l'arquitecte Oriol Roselló i el

propietari, Miquel Crous, van mostrar com s'hi ha aplicat un sistema de construcció tradicional, amb criteris de sostenibilitat energètica i medioambiental. La visita es va acabar amb un pisolabis ofert pels propietaris del Puig. L'assistència va ser d'unes 75 persones.

• **Any sabàtic.** Tal com van anunciar a Pujarnol els responsables del cicle de sortides, Jordi Galofré, Josep M. Massip i Miquel Rustullet, després d'aquesta última hi haurà un recés d'un any, que aprofitaran per buscar nous itineraris i per preparar una guia que explicarà de manera detallada les sortides més interessants entre les més de seixanta realitzades en els dotze anys de funcionament del cicle, per tal de posar-les a l'abast de totes les persones interessades.

CURS D'HISTÒRIA DE CATALUNYA

Des de la informació publicada al darrer butlletí, ha continuat desenvolupant-se el segon cicle, dedicat a l'edat mitjana, del Curs d'història de Catalunya que organitza el Centre d'Estudis.

• **Remences: masos, llibertat, guerres.** El mes de desembre de 2013 va tenir lloc una conferència titulada «Remences: masos, llibertat, guerres», a càrrec de la professora Rosa Lluch, de la Universitat de Barcelona. Després d'explicar què era un mas i la importància que tenien a l'època medieval, la professora Rosa Lluch va parlar del procés de feudalització, de l'existència de les senyories feudals territorials a la Catalunya Vella i de les característiques de la condició pagesa en aquest territori. Va fer referència al clima de malestar que, a finals del segle XIV, es va estendre entre els remences, va esmentar l'esclat de les guerres remences al segle XV

i va acabar la seva exposició amb la sentència arbitral de Guadalupe. L'assistència va ser de 73 persones. Aquesta conferència es va complementar amb una visita a l'exposició La Girona medieval, al Museu d'Història de Girona i al Museu d'Història dels Jueus. L'exposició presenta l'evolució de la ciutat a partir de la Girona romana i dona una visió àmplia de la identitat de la Girona medieval. L'exposició del Museu d'Història dels Jueus posa l'èmfasi en el fet que a la Girona medieval hi van viure dues comunitats diferents, la jueva i la cristiana. Van participar a la visita 50 persones, que es van organitzar en dos grups, dirigits per Lluís To i Jordi Galofré.

• **El passat islàmic de Catalunya.** El mes de gener de 2014 va tenir lloc una conferència sobre el passat islàmic de Catalunya, a càrrec de la professora Dolors Bramon, de la Universitat de Barcelo-

na. Després de fer referència a l'aparició d'una nova religió, impulsada per Mahoma, la professora Dolors Bramon va explicar l'expansió islàmica a la Península Ibèrica, la reacció franca, l'establiment d'una línia fronterera (Llobregat, Cardener, Segre) i el desenvolupament d'una llarga i dilatada presència musulmana en terres del que més tard seria Catalunya. L'assistència va ser de 97 persones. Aquesta conferència es va complementar amb una visita a Balaguer. La visita va començar al pla de l'Almatà, el jaciment d'època andalusina més gran que es conserva a Catalunya. A continuació es va visitar el castell Formós, també d'origen islàmic, que va ser residència dels comtes d'Urgell. La jornada es va acabar al Museu

A Poblet amb el P. Jesús M. Oliver (Mateu Butinyà)

Pla de l'Almatà (Joan Anton Abellan)

de la Noguera que, tant per la quantitat com per la qualitat de les restes que conserva, és un dels punts de referència per entendre la petjada de l'islam a Catalunya. L'assistència va ser de 46 persones.

• **Baixa edat mitjana a Catalunya.** El mes de febrer de 2014 va tenir lloc una conferència sobre la baixa edat mitjana a Catalunya, a càrrec de la professora Rosa Lluch. Després de donar una visió global d'aquests segles en els quals Catalunya va viure una etapa d'esplendor i una altra de decadència, la professora Rosa Lluch va anar esmentant els reis de la Corona d'Aragó, detenint-se especialment en els de major transcendència, com Pere el Catòlic, Jaume el Conqueridor, Pere el Gran o Pere el Cerimoniós. Va acabar fent referència a la dinastia dels Trastàmara i a la guerra civil del segle XV. L'assistència va ser de 80 persones. Aquesta conferència es va complementar amb una visita al castell de Montsoriu, que va ser el principal baluard dels vescomtes de Cabrera. Convertit en una ruïna amb el pas del temps, ha estat excavat, restaurat i museïtzat, gràcies a l'impuls de l'Associació d'Amics del Castell i a la creació d'un patronat. Es tracta del castell gòtic català més notable des del punt de vista històric, arquitectònic i arqueològic. Van participar a la visita 59 persones.

• **Aspectes artístics: l'art gòtic.** El mes de març va tenir lloc una conferència sobre l'art gòtic, a càrrec de Guerau Palmada, llicenciat en història de l'art. Després de definir les característiques essencials de l'art gòtic i de situar-lo en el context de l'època, Guerau Palmada va centrar la seva explicació en l'arquitectura, tant des del punt de vista general com dedicant una atenció especial als trets específics de l'arquitectura gòtica catalana. La part final de la conferència va estar dedicada a la pintura, fent una menció especial de l'art gòtic banyolí. L'assistència va ser de 65 persones. La sortida corresponent a aquesta conferència va consistir, en primer lloc, en una visita al monestir de Poblet, guiada pel P. Jesús M. Oliver, monjo del monestir, amb qui es van poder recórrer els espais més emblemàtics del monestir. En segon lloc es va visitar Montblanc, guiats per Josep M. Grau, del Centre d'Estudis Comarcals de la Conca de Barberà, amb qui es va poder visitar també el Museu Arxiu de Montblanc. L'assistència va ser de 51 persones.

RESUM DEL CURS

Conferència de la professora Rosa Lluch (Elisenda Galceran)

• **La vila de Banyoles a l'època medieval.** La darrera conferència d'aquest cicle, al mes d'abril, va anar a càrrec del professor Lluís To, que va explicar els orígens de la vila de Banyoles a l'època medieval com a fundació senyorial, per part de l'abat del monestir. Després de parlar del paper de les viles medievals, el professor Lluís To va aportar una sèrie de dades bàsiques sobre Banyoles, que va arribar a tenir uns 5.000 habitants a la primera meitat del segle XIV, i sobre els conflictes jurisdiccionals entre els reis i els abats. Va acabar fent referència a les dates claus de 1253, amb el privilegi del roldó, i de 1303, amb la carta municipal, quan l'elit local va aconse-

guir tenir personalitat jurídica. L'assistència va ser de 66 persones. La sortida corresponent a aquesta conferència va consistir en una visita al Museu Episcopal de Vic, que conserva una notable col·lecció de pintura i escultura romànica i gòtica i, a la tarda, en una visita al monestir de Sant Pere de Casserres, un monument romànic del segle XI situat en un indret excepcional, en un meandre del riu Ter. Després de segles de decadència, l'any 1991 va ser adquirit pel Consell Comarcal d'Osona, que l'ha restaurat i museïzat. L'assistència va ser de 36 persones.

• **Perpinyà i Avinyó.** Els dies 24 i 25 de maig va tenir lloc la sortida de fi de curs d'aquest segon cicle, que va consistir en una visita al Palau dels Reis de Mallorca, a Perpinyà, i als Palau dels Papes, a Avinyó. El Palau dels Reis de Mallorca de Perpinyà és un palau fortificat gòtic, que es va construir a finals del segle XIII en temps del rei Jaume II de Mallorca. Va ser la residència dels reis de Mallorca i és una de les mostres més notables de l'arquitectura civil gòtica catalana. La visita al conjunt del Palau va permetre arrodonir el coneixement de la història del regne de Mallorca, creat pel testament de Jaume I el Conqueridor. La tarda es va dedicar a visitar la ciutat d'Avinyó i l'endemà es va fer una visita del Palau dels Papes, una construcció gòtica de dimensions considerables, que és a la vegada fortalesa i palau, amb decoració interior del pintor sienès Simone Martini i del seu deixeble Matteo Giovannetti. Va ser la

Fotografia de grup davant el Palau dels Papes d'Avinyó

Museu Episcopal de Vic (Joan Anton Abellan)

seu del Papat des de 1305, quan s'hi va instal·lar Climent V, fins al 1377 quan Gregori XI es va traslladar a Roma. Poc temps després es va produir el Cisma d'Occident i un dels dos papes, Climent VII, va tornar a instal·lar-se a Avinyó. Quan va deixar de ser residència papal, l'edifici es va anar deteriorant. A primers del segle XX es va convertir en museu. Actualment, amb uns 600.000 visitants per any, és un dels monuments més visitats de França. Van participar en aquesta sortida 39 persones.

• **Tancament del segon cicle.** S'ha tancat, doncs, el segon cicle del Curs d'història de Catalunya, que s'ha dedicat a l'edat mitjana. El Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles vol agrair la

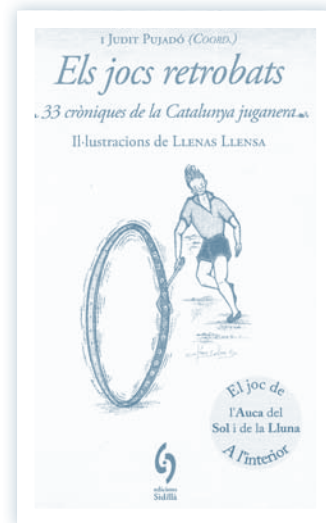
col·laboració dels conferenciantes (Lluís To, Guerau Palmada, Dolors Bramon i Rosa Lluch) i de les persones que han intervingut en les diverses visites guiades que s'han dut a terme (Núria Batlle, Sònia Masmartí, Eva Solanes, Maite Vilallonga, Josep Lluís Òdena, P. Jesús M. Oliver, Josep M. Grau, etc.). Volem agrair també la resposta positiva dels participants als curs: la mitjana de 80 persones que han assistit a les conferències i de 50 persones que han participat en les sortides evidencia la bona acollida del curs. Com anunciem al final d'aquest mateix butlletí, estem preparant el tercer cicle, dedicat a l'edat moderna (segles XVI-XVIII).

ALTRES PRESENTACIÓ DE LLIBRES

• Epigrafia medieval dels comtats gironins.

El comtat de Besalú. El diumenge 26 de gener, coincidint amb l'Assemblea General de Socis, a la Sala Corominas es va dur a terme la presentació del tercer volum de la col·lecció *Epigrafia medieval dels comtats gironins*, que en aquest cas està dedicat al comtat de Besalú, obra d'Antoni Cobos i Joaquim Tremoleda.

• **Els jocs retrobats.** El dijous 22 de maig a la Sala Corominas es va dur a terme la presentació d'aquest llibre, editat per Edicions Sidillà i coordinat per Xavier Cortadellas i Judit Pujadó. Hi van intervenir Rafel Ponsatí, Xavier Cortadellas i Josep Pujol, un dels autors del llibre, responsable de les pàgines dedicades a Banyoles. En acabat, en Rafael Ponsatí va presentar i regalar a tots els assistents un recull de jocs explicats per la Lola Vila a la seva filla Dolors Malagelada (*Jocs a la plaça Major de Banyoles, a començament del segle XX*), que ell mateix ha editat.

→ **Tots aquests llibres es poden consultar a la nostra biblioteca.**

PROPERES ACTIVITATS

VISITA AL MOLÍ PAPERER DE LA FARGA

Per al proper diumenge dia 21 de setembre estem organitzant la visita a l'antiga Farga d'Aram i molí paperer dels Escatllar.

VISITA A LA BÒBILA D'ERMEDÀS

Per al proper mes d'agost estem projectant una sortida per tal de poder visitar aquest jaciment ubicat al municipi de Cornellà del Terri, que tan sols roman "destapat" una setmana a l'any, tot just coincidint amb la campanya anual d'excavacions.

CURS D'HISTÒRIA DE CATALUNYA

El proper mes d'octubre s'iniciarà el tercer cicle del Curs d'història de Catalunya, dedicat a l'edat moderna (segles XVI-XVIII). El mes de març de 2015 començarà el quart cicle, dedicat a l'edat contemporània. El programa de les conferències és el següent:

TERCER CICLE. SEGLES XVI-XVIII

1. Els segles XVI i XVII a Catalunya

(17 d'octubre de 2014)

Conferenciant:

Joaquim Nadal

2. El Renaixement i el barroc

(14 de novembre de 2014)

Conferenciant:

Joaquim Garriga

3. La fi de l'estat català

(19 de desembre de 2014)

Conferenciant:

Jordi Galofré

4. El segle XVIII a Catalunya

(16 de gener de 2015)

Conferenciant: Jordi Barris

5. L'edat moderna al Pla de l'Estany

(13 de febrer de 2015)

Conferenciant:

Josep Grabuleda

QUART CICLE. SEGLES XIX-XX

1. El segle XIX a Catalunya

(fins a 1875) (13 de març de 2015)

Conferenciant: Genís Barnosell

2. El segle XIX al Pla de l'Estany

(fins a 1875) (17 d'abril de 2015)

Conferenciant: Josep Grabuleda

Motius de seguretat

ens aconsellen

traslladar a altres

espais les activitats

previstes a la Sala Coromins

però esperem que estiguin resolt

a mitjans de curs. Donem les gràcies al

Centre Excursionista i al Museu Darder, per

cedir-nos les seves sales d'actes.

Les conferències tindran lloc a les 20.00 h a la Sala d'Actes del Centre Excursionista i caldrà inscripció prèvia, tal com s'avisarà oportunament. Les sortides corresponents a les conferències estan en preparació. El mes de setembre s'anunciaran a tots els socis i a totes les persones actualment inscrites al curs.

EL NOSTRE PATRIMONI GEOLÒGIC: APROXIMACIÓ TEÒRICA I SORTIDES DE CAMP

El Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, conjuntament amb Astrobanyoles, ha programat, per al curs 2014-2015, un curs de geologia, amb la voluntat de donar a conèixer el nostre patrimoni geològic. Es tracta d'un curs d'introducció a la geologia, pensat com un recurs per a reconèixer, estudiar i interpretar l'evolució de la història geològica de la nostra comarca i de les comarques properes. Les conferències estan previstes per a un públic sense coneixements previs de geologia. Només cal tenir curiositat i ganes de saber.

Per desenvolupar el contingut del curs es farà una conferència (el dissabte) en la qual s'explicaran aspectes generals i particulars de la zona que es visitarà el dia següent, diumenge. Per tant, per participar a les sortides dels diumenges cal haver assistit a la conferència del dia anterior.

Coordinador del curs: Salvador Sarquella

Lloc i hora de les conferències: Sala d'Actes del del Museu Darder de Banyoles, a les 19.00

El lloc de trobada i l'hora de les sortides s'anunciarà en cada cas.

1. Introducció a la geologia. Les roques (20 de setembre de 2014)

2. Les roques com a recurs arquitectònic (4 d'octubre de 2014)

Sortida: Geologia urbana a Banyoles (5 d'octubre de 2014)

3. De Sant Joan les Fonts a Banyoles (29 de novembre de 2014)

Sortida: Colades basàltiques. Terrasses del Fluvià. Guixos de Beuda. Formació d'Incarcal: jaciment fòssilífer (30 de novembre de 2014)

4. De Santa Pau a Banyoles (31 de gener de 2015)

Sortida: Vulcanisme. Valls de Mieres i Sant Miquel. El Ser. Guixos de l'Arn (1 de febrer de 2015)

5. De Rocacorba a Banyoles (21 de febrer de 2015)

Sortida: Conca lacustre de Banyoles (22 de febrer de 2015)

6. De les Planes d'Hostoles a Banyoles (21 de març de 2015)

Sortida: La riera de Cogolls. Vall del Llèmena. Vulcanisme a Canet d'Adri (22 de març de 2015)

7. De Sau a Tavertet i a Cantonigrós (25 d'abril de 2015)

Sortida: Paleoambients sedimentaris. Serra de Cabrera. La roca Foradada de Cantonigrós (26 d'abril de 2015)

8. Al mes de maig, com a sortida de fi de curs, es farà una excursió a les **mines de carbó de Fígols** i a l'**aflorament de Fumanya**, on es conserven 3.500 petjades de dinosaures. Serà una sortida de dos dies, que s'anunciarà oportunament.

L'accés a les conferències és gratuït, però cal inscripció prèvia. Per inscriure's a les conferències cal enviar un correu electrònic a cecbanyoles@cecbanyoles.cat amb les dades següents: nom i cognoms, adreça, població, telèfon i correu electrònic i indicant, com a assumpte, Curs de geologia. **La data límit d'inscripció al curs és el 10 de setembre de 2014. (PLACES LIMITADES SEGONS RIGORÓS ORDRE D'INSCRIPCIÓ).**

Per participar a les sortides, a més d'estar inscrit al curs i assistir a les conferències, caldrà inscriure's també a cada sortida en concret. Les sortides es realitzaran en autocar. El preu de cada una dependrà de les despeses i es cobrarà a l'inici de l'excursió. **La data límit per inscriure-s'hi és el diumenge anterior a cada sortida.**

XXI COL·LOQUI DE TARDOR

Els dies 21, 22 i 23 de novembre tindrà lloc a l'Auditori de l'Ateneu de Banyoles el XXI Col·loqui de Tardor, que enguany duu per títol «La música culta a les comarques gironines. Del gregorià a l'electroacústica» i que organitzen el Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, Joventuts Musicals de Banyoles i el Departament d'Història de l'Art de la Universitat de Girona. En aquesta edició s'abordaran de manera àmplia diverses èpoques, estils i dimensions de la pràctica musical, des de la música medieval fins a la més estricta creació contemporània, passant pel Renaixement, el barroc, el classicisme o el romanticisme. Hi tindran cabuda tant la interpretació com la composició, l'organologia o la dimensió social de la música.

La conferència inaugural es durà a terme el divendres 21 a les 19 h. Anirà seguida, el dissabte, d'una jornada de treball amb tres conferències al matí i tres a la tarda, en les quals hi intervindran els principals estudiosos i investigadors que actualment treballen sobre el tema en l'àmbit de les co-

marques gironines. Ponents com ara Quim Rabassada, Josep Pujol, Jaume Pinyol, Lluís Brugués o José Manuel Berenguer oferiran conferències que abastaran temes tan diversos com ara els oratoris barrocs, la música festiva del segle XVIII, l'òpera romàntica, la música durant la República i la postguerra o la música experimental.

Una novetat destacada d'aquest any és la inclusió de dos concerts com a activitats paral·leles a les sessions. El primer d'ells tindrà lloc el dissabte a les 21.00 h al mateix Auditori de l'Ateneu, i anirà a càrrec del reconegut pianista Luis Grané, que interpretarà, íntegra, la monumental *Suite Iberia* d'Isaac Albéniz. Diumenge, just després d'una visita comentada als orgues de Banyoles, podrem assistir a la interpretació de diverses obres polifòniques del Renaixement català i europeu, entre les quals s'hi comptaran les poques peces conservades del qui fou abat del monestir de Sant Esteve de Banyoles, Martirià Prats. La interpretació anirà a càrrec de l'Ensemble O Vos Omnes, que sota la direcció de Xavier Pastrana s'ha

*L'orgue del Monestir de Sant Esteve de Banyoles
(Joan Anton Abellan)*

convertit en un dels principals grups emergents de música antiga del nostre país.

XIV CONCURS DE FOTOGRAFIA

El tema escollit per al proper concurs és «**Les muntanyes i turons**», els paisatges de muntanya i tots aquells elements que en són característics, ja siguin biològics, geològics o antropològics.

PUBLICACIONS

Actualment s'està treballant en dues publicacions. La primera d'elles, que en principi sortirà a finals d'any, recull les ponències del darrer col·loqui de tardor, que duia per títol «Aigua i ciutat: els recs de Banyoles, història i futur» i que representarà el número 34 de la nostra col·lecció de Quaderns. L'altra publicació serà una guia en la qual es pretén recollir 25 del itineraris del cicle Conèixer el Pla de l'Estany, i que està previst que vegi la llum per Sant Jordi de l'any que ve.

COM FER-SE SOCI

Els únics requisits per ser soci del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles són ser major de setze anys i pagar la quota establerta.

Podeu fer la inscripció de diferents maneres:

- Personalment al Centre, a la **plaça de la Font, núm. 11** de Banyoles, els divendres de 16 h a 20 h.
- Per telèfon, al **972 57 23 61**, en el mateix horari.
- Enviant un correu electrònic a: **cecbanyoles@cecbanyoles.cat** indicant el nom i un telèfon de contacte i ens posarem en contacte amb vosaltres.

La col·laboració econòmica és de **25 €** l'any per al soci individual, **35 €** per al familiar i **75 €** per a les institucions.

SI VOLEU REBRE INFORMACIÓ PUNTUAL DE LES ACTIVITATS DEL CENTRE via correu electrònic, envieu-nos un c/e amb el vostre nom i cognom a: **cecbanyoles@cecbanyoles.cat**

